

การปกครองเปรียบเทียบ :

ศึกษาเฉพาะกรณีรัฐธรรมนูญ ไทย - ญี่ปุ่น

สันติ คุปครองชิตกุล
ส.ต.อ.อมส ราชณรงค์

ในการศึกษาการปกครองเปรียบเทียบระหว่างประเทศนั้น มีวิธีการศึกษาหลายแนวทางด้วยกัน วิธีการศึกษาเปรียบเทียบการปกครองที่เป็นที่นิยมกันวิธีหนึ่งก็คือ แนววิธีการศึกษาเชิงสถาบัน แนวการศึกษานี้จะมุ่งศึกษาโครงสร้างของระบบการปกครองสถาบันทางการเมืองของแต่ละประเทศเป็นหลักใหญ่ นอกจากนี้ ยังมุ่งศึกษาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองจากรัฐธรรมนูญของการปกครองแต่ละประเทศ

รัฐธรรมนูญถือว่าเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งโดยทั่วไปแล้วรัฐธรรมนูญจะกล่าวถึงโครงสร้างการปกครอง สถาบันทางการเมือง อำนาจและหน้าที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ในโอกาสที่ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีเฉลิมฉลอง 100 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-ญี่ปุ่น ผู้เขียนจึงได้เสนอบทความนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองโดยมองจากรัฐธรรมนูญ และในโอกาสที่ปีนี้รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับปัจจุบันมีอายุครบ 40 ปี และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทยมีอายุครบ 10 ปี (อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับได้นานที่สุดในประวัติศาสตร์การปกครองของไทย) ประกอบกับยังไม่มีนักวิชาการทั้งสองประเทศที่ทำการศึกษาในเรื่องนี้อย่างจริงจังมาก่อน ผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอบทความนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อการวิจัยขั้นสูงต่อไป

ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญของไทย และญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญของไทยและญี่ปุ่นมีความเป็นมาที่ต่างกัน รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นนั้นเป็นผลมาจากการที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2489 ซึ่งในขณะนั้น กองกำลังของพันธมิตรนำโดยสหรัฐอเมริกา ภายใต้การบังคับบัญชาของ พลเอกแม็กอาเธอร์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการร่างรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น

สำหรับรัฐธรรมนูญไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2521 เป็นผลเนื่องมาจากการปฏิวัติซึ่งนำโดยพลเรือเอกสงัด ชลออยู่เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520

จะเห็นได้ว่าความเป็นมาของรัฐธรรมนูญของสองประเทศค่อนข้างจะแตกต่างกัน รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นฉบับปี พ.ศ. 2489 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจะกำหนดระบบการปกครองของญี่ปุ่นให้มีลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยดังปรากฏในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น กำหนดให้อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และประชาชนญี่ปุ่นจะแสดง ซึ่งมติประชาชนโดยผ่านทางผู้แทนรัฐสภา นอกจากนี้ ในอารัมภบทยังกล่าวถึง ญี่ปุ่นจะเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมโลกโดยจะไม่รุกรานประเทศอื่น ๆ ที่จะนำมาซึ่งสงคราม และยังมีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญป้องกันญี่ปุ่นมิให้เสริมสร้างกำลังทางทหาร เพื่อรุกรานประเทศอื่น ดังที่ปรากฏในมาตรา 9(1) ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้ว่า เพื่อที่จะเสริมสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ ญี่ปุ่นจะไม่เสริมสร้างกำลังและจะไม่ใช้กำลังทางทหารในการแก้ข้อพิพาทระหว่างประเทศ และในมาตรา 9(2) เพื่อที่จะเสริมสร้างสันติภาพในสังคมระหว่างประเทศ

ญี่ปุ่นจะไม่มีกองกำลังทางบก น้ำและอากาศ เพื่อใช้ในการรุกรานประเทศอื่น

สำหรับรัฐธรรมนูญไทยฉบับปี พ.ศ. 2521 นั้น แม้ว่าคณะปฏิวัติมุ่งประสงค์ที่กำหนดระบบการปกครองของไทยในอนาคตให้มีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญแล้ว ยังมีลักษณะอำนาจนิยมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติในบทเฉพาะกาล ที่กำหนดให้ยกเว้นการบังคับใช้บทบัญญัติในบางมาตราของรัฐธรรมนูญ และประเด็นที่เกี่ยวกับฐานะและอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรกับประธานวุฒิสภา รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวกับนายกรัฐมนตรี ไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง

โครงสร้างรัฐธรรมนูญของไทยและญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับ พ.ศ. 2489 มีบทบัญญัติที่กำหนดโครงสร้างของญี่ปุ่นเป็นแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบ เริ่มแต่อารัมภบทซึ่งกำหนดอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยโดยรัฐสภา ในส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันจักรพรรดิ (มาตรา 7 ถึงมาตรา 8) บทบัญญัติของมาตราเหล่านี้ กำหนดให้องค์จักรพรรดิเป็นเพียงสัญลักษณ์ของรัฐ ไม่มีอำนาจทางการเมืองการปกครองของประเทศแต่อย่างใดในส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันการปกครองนั้น สถาบันรัฐสภา (มาตรา 41 ถึงมาตรา 64) เป็นองค์กรสูงสุดของรัฐ สมาชิกรัฐสภามาจากการเลือกตั้ง สำหรับสิทธิของประชาชนนั้น (มาตรา 10 ถึงมาตรา 40) ซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่มีลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง ในหมวดที่เกี่ยวกับคณะรัฐมนตรี (มาตรา 65 ถึงมาตรา 75) คณะรัฐมนตรีจะต้องมาจากรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่ ในหมวดที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 92 ถึงมาตรา 95) ได้บัญญัติถึงระบบการ

ปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งกำหนดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวางโดยให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารส่วนท้องถิ่น สำหรับโครงสร้างของรัฐธรรมนูญในหมวดอื่น ๆ นั้นได้แก่ สถาบันตุลาการ การเสนองบประมาณแผ่นดิน การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ความสัมพันธ์ของรัฐธรรมนูญกับสิทธิมนุษยชน และกฎหมายระหว่างประเทศและบทบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญ

สำหรับรัฐธรรมนูญไทยฉบับปี พ.ศ. 2521 นั้นได้บัญญัติโครงสร้างรัฐธรรมนูญไว้เป็นหมวด ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีทั้งหมด 11 หมวด โดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น แต่รัฐธรรมนูญไทยฉบับนี้ได้บัญญัติรายละเอียดไว้มากกว่ารัฐธรรมนูญญี่ปุ่น ในขณะที่รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมีทั้งสิ้น 103 มาตรา รัฐธรรมนูญไทยมีบทบัญญัติมากกว่าของญี่ปุ่น 2 เท่า คือมีบทบัญญัติถึง 206 มาตรา นอกจากนั้นยังมีรายละเอียดของการแบ่งหมวดออกเป็นหลายหมวดมากกว่าของญี่ปุ่น โดยที่รัฐธรรมนูญไทยนั้นได้แบ่งออกเป็นส่วนในแต่ละหมวด ซึ่งรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นไม่มี

ลักษณะโครงสร้างของรัฐธรรมนูญไทยนั้นที่สำคัญได้แก่ อารัมภบท หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของประชาชน หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย หมวด 5 แผนนโยบายแห่งรัฐ หมวด 6 รัฐสภา หมวด 7 คณะรัฐมนตรี หมวด 8 ศาล หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น หมวด 10 ตุลาการรัฐธรรมนูญ หมวด 11 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และบทเฉพาะกาล ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอรายละเอียดและเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยจะเน้นเปรียบเทียบโครงสร้างของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมือง การปกครองของทั้ง 2 ประเทศเป็นสำคัญ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภา

รัฐธรรมนูญของไทยและญี่ปุ่นกำหนดโครงสร้างของรัฐสภาไว้คล้ายคลึงกันตามมาตรา 41 ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นกำหนดให้รัฐสภาเป็นองค์กรสูงสุดของรัฐ และในมาตรา 42 รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สำหรับรัฐธรรมนูญไทยนั้น ในมาตรา 74 บัญญัติให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

แม้ว่าโครงสร้างของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาของทั้งสองประเทศจะคล้ายคลึงกันก็ตามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตยนั้นแตกต่างกันค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นกำหนดให้สมาชิกรัฐสภาทั้งสองสภาจะต้องมาจากการเลือกตั้ง ในขณะที่รัฐธรรมนูญไทยกำหนดให้เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นที่มาจากการเลือกตั้ง (มาตรา 89) ส่วนสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง (มาตรา 84) นอกจากนั้น ในบทบัญญัติในมาตรา 75 ของรัฐธรรมนูญไทยยังบัญญัติให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ซึ่งค่อนข้างจะขัดกับหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งรัฐธรรมนูญของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแทบทุกประเทศจะบัญญัติให้ประธานรัฐสภามาจากสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญของไทยและญี่ปุ่นบัญญัติให้อายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้เหมือนกัน คือ 4 ปี (รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมาตรา 45, รัฐธรรมนูญไทยมาตรา 99) และอายุของสมาชิกวุฒิสภา รัฐธรรมนูญของทั้งสองประเทศได้บัญญัติไว้ตรงกัน กล่าวคือ ในมาตรา 76 ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นนั้น สมาชิกวุฒิสภามีอายุ 6 ปี และในมาตรา 85 ของรัฐธรรมนูญไทยนั้นก็กำหนดอายุของสมาชิก

วุฒิสภาไว้ 6 ปีเช่นกัน แต่ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นในมาตรา 46 ยังกำหนดรายละเอียดไว้ว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้น ให้เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวนครึ่งหนึ่ง ทุก ๆ 3 ปี อนึ่ง ในมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเลือกตั้ง เขตเลือกตั้ง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้งเป็นพิเศษ แต่ในมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญไทยนั้น กำหนดไว้ว่า ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบ 2 ปี ให้สมาชิกออกจากตำแหน่งจำนวน 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดโดยวิธีจับสลาก และเมื่อครบ 4 ปี ให้สมาชิกวุฒิสภาในจำนวนที่เหลือจากการจับสลากออกเมื่อครบ 2 ปี แรกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวน 1 ใน 2 ของจำนวนดังกล่าวโดยวิธีจับสลาก

ทั้งรัฐธรรมนูญมาตรา 54 และรัฐธรรมนูญไทย มาตรา 124 บัญญัติไว้คล้ายคลึงกันคือ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ อำนาจของวุฒิสภาก็หมดไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมาตรา 54(2) คณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินสามารถเรียกประชุมวุฒิสภาได้ ในขณะที่รัฐธรรมนูญไทยมาตรา 124 ภายใต้บังคับมาตรา 161 นั้นบัญญัติไว้ว่าในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้

ในบทบัญญัติในมาตราอื่นที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภานั้น รัฐธรรมนูญของทั้ง 2 ประเทศมีลักษณะคล้ายคลึงกันเช่น การเสนอร่างกฎหมายจะต้องเสนอผ่านสภาผู้แทนราษฎรก่อนนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีสามารถแสดง

ความคิดเห็นในรัฐสภาได้ และในระหว่างสมัยประชุม รัฐสภานั้นจะจับกุมคุมขังสมาชิกรัฐสภามิได้

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับ คณะรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นได้กำหนดไว้ในมาตรา 65 ถึงมาตรา 75 อำนาจการบริหารประเทศให้ตกอยู่กับ คณะรัฐมนตรี (มาตรา 65) นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีจะต้องเป็นพลเรือนและการบริหารงานของคณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา (มาตรา 66) นายกรัฐมนตรีจะต้องผ่านการเลือกตั้งจากรัฐสภาและรัฐมนตรีส่วนใหญ่จะต้องเลือกมาจากสมาชิกรัฐสภา (มาตรา 67 และ มาตรา 68)

สำหรับรัฐธรรมนูญไทยนั้น ในมาตรา 146 ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้ง นายกรัฐมนตรีโดยมีจำเป็นต้องเห็นชอบจากรัฐสภา สำหรับคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 44 คน รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจาก ข้าราชการการเมืองมิได้ (มาตรา 148)

ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมาตรา 69 บัญญัติว่า ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิได้ผ่านร่างกฎหมายที่รัฐมนตรีเสนอ หรือมิได้ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่ง เว้นเสียแต่ว่านายกรัฐมนตรีจะยุบรัฐสภาภายใน 10 วัน นับแต่มีมติของรัฐสภาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ยังมีได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ให้คณะรัฐมนตรีชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ จะเข้ารับตำแหน่ง (มาตรา 70, 71)

สำหรับรัฐธรรมนูญไทยในมาตรา 154 นั้นได้บัญญัติไว้ว่า รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจหรือสภาผู้แทนราษฎร สิ้นอายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะรัฐมนตรี ลาออก หรือความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลง

ในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมาตรา 74 และรัฐธรรมนูญไทยมาตรา 168 ได้บัญญัติไว้ตรงกันว่า บทกฎหมายพระราชหัตถเลขาและพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

สำหรับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญในมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะรัฐมนตรีนั้นทั้งรัฐธรรมนูญไทยและญี่ปุ่นได้บัญญัติไว้คล้ายคลึงกัน เป็นต้นว่า รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในสภาได้ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีจะต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ทั้งรัฐธรรมนูญไทยและญี่ปุ่นบัญญัติไว้ตรงกันว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องพิจารณาในรัฐสภา (รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นมาตรา 96, รัฐธรรมนูญไทยมาตรา 194) แต่อย่างไรก็ตาม มีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน ที่สำคัญคือในรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในการลงมติจะต้องได้รับคะแนนเสียงมากกว่า 2 ใน 3 ของแต่ละสภา สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของไทยนั้น ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวน

สมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้อีกเมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นที่สังกัดมีมติให้เสนอได้ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระ การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 1 ขึ้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดของทั้ง 2 สภา การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 2 ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตราให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เมื่อการพิจารณาวาระที่ 2 เสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วจึงจะพิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ขึ้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกของทั้ง 2 สภา

จะเห็นได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นรัฐธรรมนูญไทยค่อนข้างจะบัญญัติไว้อย่างละเอียดแต่อย่างไรก็ตาม การลงมตินั้นใช้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้ง 2 สภาเท่านั้นเอง ในขณะที่รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญค่อนข้างจะกระทำได้ยาก เพราะต้องใช้มติเกิน 2 ใน 3 ของสมาชิกของแต่ละสภา

สรุป

จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญไทยและรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น โดยทั่วไปนั้นกำหนดโครงสร้าง

ทางการเมืองและการปกครองไว้คล้ายคลึงกัน มีการกำหนดสถาบันการปกครองที่สำคัญไว้ 3 สถาบันคือ สถาบันนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการไว้คล้ายคลึงกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดของรัฐธรรมนูญนั้นมีหลายส่วนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตย และส่วนที่แตกต่างที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ การให้สิทธิประชาชนในการเลือกผู้ปกครองตนเองในส่วนท้องถิ่น รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นบัญญัติไว้โดยแน่ชัดว่า ในการบริหารส่วนท้องถิ่นนั้น ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้ปกครองตนเองในแต่ละเขตท้องถิ่น ในขณะที่รัฐธรรมนูญไทยนั้น ไม่ได้ให้อำนาจส่วนนี้แก่ประชาชนไทยไว้

ในการเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญของไทยและญี่ปุ่นดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนได้เน้นที่จะเปรียบเทียบบทบัญญัติของหลักการประชาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญของทั้งสองประเทศนั้นยังมีรายละเอียดในหมวดอื่น ๆ อีกหลายหมวดที่แตกต่างกัน ซึ่งในโอกาสต่อไป ผู้เขียนจะได้นำการศึกษาเปรียบเทียบนำเสนอในวารสารสนทนาย ฉบับต่อไป

บรรณานุกรม

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
2. KATO ICHIRO. POCKET ROPPO. TOKYO. YUHIKAKU SHOWA 62